

ДІЛО

ВІХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок Ч. 10. П. ПОВ.
Телефон Редакції й Адм.: 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Корто: П. К. О. Львів 504.000.
Банку Чеських Лейон.
Прага „Діло“.
Рукописи не повертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5.00 зол.
Чвертьрічно 15.00 „
Піврічно 30.00 „
Річно 60.00 „
В АМЕРИЦІ 4.00 ДОЛ., у ЧЕ-
ХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.00 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 сот.

Нові сензаційні арештування в Совітах.

ДАЛЬША ЧИСТКА В ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ.
Авас повідомляє з Москви, що кружляють там погослови про арештування команданта совітських збройних летунських сил Ріпіна і команданта військової летунської академії Померашева. Директора Аероклубу при інституті летунських дослідів у Москві Шмідта і його співробітників Бішенкова та Андрушківича обвинувачували в саботажній діяльності і викинули їх зі становищ.

І В КОМСОМОЛІ ЧИСТКА.

Також кружляють у Москві погослови про самогубство другого секретаря союзу комун. молоді Лукіянова та делегата „комсомолу“ при „комінтерні“ Файнберга.

Совітська преса повідомляє що директора комсомольського видавництва „Молода Гвардія“ Лещинера признали „ворогом народу“.

З комсомолу виключили 26 членів виконавчого Комітету Союзу Комуніст. Молоді на Україні. Крім цього кружляють погослови про арештування начальника відділу західного комісаріату закордонних справ Наймана і також віце-директора цього ж департаменту Файнберга, який був наслідником арештованого Штерна.

„Літературная Газета“ обвинувачує в

„троцькізмі“ директора державного літературного видавництва Накорякова і літературного управителя цього видавництва Люполя.

МАСОВІ АРЕШТУВАННЯ В КОМІСАРІЯТІ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ.

„Морнінг Пост“ повідомляє, що Г. П. У. перевело в останніх днях масові арештування між урядовцями комісаріату закордонних справ, бо вважає його гніздом шпигунів і саботажистів. Усіх урядовців піддали найгострішій контролі СССР є єдиною державою, де поліція вважає міністерство закордонних справ гніздом шпигунів. Ревізії й арештування у комісаріаті закордонних справ у Москві викликали велике враження в багатьох європейських державах. Лондонські політичні кола підкреслюють, що інші держави не можуть довіряти цьому комісаріату більше, якщо йому не довіряє совітська поліція.

БЕЛЯ КУН У ПІДЗЕМЕЛЛЯХ Г. П. У

БЕРЛІН, ПАТ. Німецьке інформаційне бюро повідомляє з Москви, що добре поінформовані совітські кола підтверджують вістку про арештування перед кількома тижнями Белі Куна, б. кривавого комуністичного диктатора Мадярщини.

Напад на совітський консулят у Тіен-Тсіні.

РІШУЧИЙ ПРОТЕСТ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО УРЯДУ.

НАНКІН, 3. 8. ПАТ. Совітський амбасадор Богомолів склав енергійний протест на руки японського шарже д'афер проти нападу на совітський генеральний консулят у Тіен-Тсіні. Консуль Смірнов у своєму звіті повідомляє, що сурт російських білогвардійців з японцями напав на совітський консулят у Тіен-Тсіні, знищив улавлення та вивіз документи й акти консуляту на винтажних автах. Амб. Богомолів запевняє, що в нападі брали участь японці озброєні в ручні скоростріли і гранати, себто напад відбувся при співучасті, чи пак за згодою офіційних японських чинників. У зв'язку з тим консулярний корпус у Тіен-Тсіні зійшовся на надзвичайне засідання негайно по інциденті. На це засідання не запросили представників японського консуляту.

Представник японської команди в Тіен-

Тсіні рішуче заперечив вістки про згоду на участь японців у нападі на совітський консулят стверджуючи, що японські війська будуть боронити всіми засобами життя і майно чужих громадян.

ПАРИЖ, 3. 8. ПАТ. Авас повідомляє з Москви: Совітський уряд доручив скласти протестаційну ноту проти нападу на совітський консулят, одночасно в японській амбасаді у Москві і в міністерстві закордонних справ у Токіо. Совітська нота домагається негайного покарання нападників і винагороди шкоди. Агенція ГАСС подає багато прізвиськ білогвардійців, які мали нібито брати участь у нападі. Запевняє, що совітський консуль звернувся негайно по нападі до японського консуля, але цей його не прийняв.

Покращання відносин між Італією та Англією.

ІТАЛІЙСЬКІ ЖУРНАЛІСТИ ВЕРНУТЬСЯ ДО ЛЬОНДОНУ.

З Риму повідомляють урядово, що кореспонденти італійських часописів, відкликані 8 травня з Лондону, вернуться в найближчих днях знову до своєї праці. Публична опінія слідує з великим зацікавленням за дальшим розвитком відносин між Англією та Італією. В понеділок британський амбасадор у Римі Дрюмонд розмовляв довше з міністром закордонних справ Чіано. Одночасно амб. Гранді передав лист Мусоліні прем. Чемберленові. Відповідь

Мусоліні втримана у приязному тоні. Тому, що зміст обох листів покищо не оголошений, годі зорієнтуватися в усіх подробицях англійсько-італійського порозуміння. З голосів італійської преси виходить, що Італія приважує велике значіння до покращання відносин з Англією. Італія сподіється, що порозуміння з Англією доведе до замирення над Середземним Морем і прискінить розв'язку абіссинської справи.

Спільна тактика націонал-соціалістів?

ВІДЕНЬ, 3. 8. ПАТ. Поінформовані кола зазначають, що в останніх днях липня ц. р. приїхав до Австрії Гендлінг і перевіз довші перемовини з провідником австрійських націонал-соціалістів Леопольдом. Оба провідники націонал-соціалістів мали їздити до Гештайну, де

перебуває тепер німецький посол у Відні фон Папен. Кажуть, що на нараді дійшло до порозуміння та узгодження метод діяльності націонал-соціалістичних організацій в Австрії і Чехословаччині.

НОВА КНИЖКА БІБЛІОТЕКИ „ДІЛО“
ІВАН ЗУБЕНКО

Квітка на багні

повість

Ціна 1'50 зол., поштова пересилка 30 сот.
Можна дістати в Адміністрації і в усіх українських книгарнях.

Чи можливе й актуальне українсько-жидівське порозуміння?

Львів, 3. серпня 1937.

„Звідки взагалі взявся шум про якое українсько-жидівське порозуміння?“ — такий запит задав авторові цих рядків один польський діяч, з яким ми випадково зустрілися кілька днів тому у Варшаві за каварним столом. Відповідь: „Питання про українсько-жидівське наближення виринуло автоматично, немов невідомою льогікою, яка каже, що коли сьогодні було жидів, то завтра прийде черга на українців“. „Жиди і ви, українці, не маєте монополію кричати, що вас „бють“, бо чейже й поляки б'ються між собою. Можна щонайвище нарікати, що ті три акції, — протижидівська і протиукраїнська кампанія та внутрішні польські розрахунки не йдуть по черзі, тільки одночасно, відразу, і тому всіюди мусять довести до фатальних наслідків...“

Може в отому окресленні бривить нотка цинізму, бо з такої дефініції теперішніх відносин можнаб делувувати внесок, що все булоб у порядку, колиб теперішні явища на польсько-жидівському, польсько-українському та внутрішньо-польському фронті йшли методично впорядковані, по черзі, немов закінчуючи одну частину книжки і розпочинаючи другу. Але це вже належить радше до історіософії, ніж до політики. У політиці мазу ролю грає потіха: мені не діється гірше, ніж другому. Рішальним аргументом є ствердження факту, що діється але та що тому злу треба протидіяти. Після того приходиться черга на вибір способів і метод, як ту оборону повести.

Діється зле жидам і погано українцям. Таке годе ствердження факту доводило вже українців і жидів до співпраці на терені варшавського журналу всіх національних меншин у Польщі „Нація“ і до творення спільних меншиневих виборчих блоків. Сьогодні діється одним і другим ще гірше, ніж тоді, в часах, коли жиди мали вже за собою угоду Райха з обома Габсбургими і коли не було ще видно на ошлі польсько-української „нормалізації“. Але з того далеко не виходить, що об'єктивні вигляди порозуміння збільшились. Навпаки: вони зовсім маленькі, майже ніякі.

Передусім требаб собі заєсувати: кому таке порозуміння потрібне, для яких практичних позитивних цілей? Антипольська платформа? Цього ще за мало, тим більше, що зміст такої платформи виказував би тут напевне кольосальні ріжнці. Приймім навіть, що УПР витягне колись політичні висновки з яскравих політичних фактів і буде голосувати проти бюджету так, як голосували жиди. Приймім теж, що галицькі жиди, доведені до краю, позбудуться свого страху говорити з українцями (донедавна бурзоб неможливо вимагати від якогось тутешнього жидівського лідера, щоб лише стрінувся у прилюдному місці, напп. в каварні, з українським опози-

ційним дієчем — може це прикро їм сьогодні слухати, але це правда). Можливо, що такі формальні передумови для якоїсь розмови „заістнували“, — говорючи польським правничим терміном. На якій платформі велась би тоді розмова? Які спільні життєві конечності, які спільні інтереси визнали б есентуальних контрагентів?

Жидівський інтерес був би у такому порозумінні ще дещо ясний: вихід із стану ізоляції демонстрація назовні, демобілізація українського антисемітизму у тих формах, в яких він ще існує — на жаль — проявляється. Зате який у такому порозумінні український інтерес? Єдина есентуальна мета, це — зробити яскраву протипольську демонстрацію та звернути нею увагу закордону, що українці в Польщі були знову примушені звернутися до тактики меншиневих бльоків, без основної і чи не єдиної тодішньої цілі тих бльоків — виборчого компромісу, накиненого тоді виборчою географією попередньої ординації. Практичним ефектом такого якогось маніфестаційного порозуміння, проявленого нпр. якоюсь спільною декларацією, був би напевне: збільшений кількразово протижидівський рух поляків, а для українців — утрата симпатій у національних державах, з якими нас лучить рахунок на розправу двох ідеологічних міжнародних бльоків. Очевидно, сьогодні вже весь жидівський світ гостро і різко виступає проти Союзів і ми не думаємо жидівства та комунізму утотожнювати. І коли треба було для цього крові Зіновєвих і Каменєвих та крияди Радєків — то та кров і крияда дала у постаті антибольшевизму жидів у діаспорі позитивні висліди. А проте ніде правди діти: коли ми, українці, анкоріємо у себе антисемітизм погромового єврейського зраду та переконуємо нашу націоналістичну молодь, що взагалі антисемітизм тільки там зрозумілий, де жиди дійсно загрожують національній культурі, чого у нас і сліду немає, — то з того не виходить, щоб акуратно ми, українці, у нашій бідній тутешній ситуації, у нашому положенні в усіх чотирьох чужонаціональних державах, були тими, які мають брати на себе роль борців проти міжнародної антисемітської течії? Тут вириває та сама думка, яка виривалась при читанні докору ред. Б. Зингера тому дзві, що мовляв українці ніколи ані словом не вжали у соймі в оборону жидів. Вибачайте, — а чи був колинебудь за весь час існування польського союму такий випадок у жидів з українськими справами? Чи було це колинебудь навіть тоді, коли жиди завдячували більшій частині своїх мандатів із Сх. Галичини українській виборчій абстиненції?

Про причини т. зв. українського антисемітизму у масах писалось у нас уже чимало: поруч із перехреснуванням господарських інтересів через здійснювання українського гасла „Свій до свого“, витискання установи посередників у збуті с. т. продуктів та розбудову (бідну і скромну) українського промислу й торгівлі, — мабуть таки найповажнішим емоціональним чинником того нашого „антисемітизму“, це польський культуртрегерський характер тутешніх жидів. Очевидно, в тому місці знову викличемо у жидівській пресі обурення. А проте фактом є,

що вся жидівська інтелігенція у Польщі вживає польської мови у родині і всьому прилюдному житті; польської мови вживають жидівські приватні установи, купці і підприємці у своєму внутрішньому урядуванні та книговодстві; на службі польської культури перебувають чільні жидівські умні; жиди є такими масовими консументами виявів польської культури, що завдяки їм взагалі можливий такий натиск тої культури на українських землях, який є. Це безумовно трагічний для жидів парадокс, що жиди з одного боку мають такі величезні заслуги для польської культури, що дали польському народові і дають далі стільки заслужених мужів, що через те наражуються нпр. українському народові, серед якого живуть теж масово, — а проте одночасно наражені на антисемітську польську нагілку, що приймає такі форми, як їх бачили вулиці довгої черги міст і містечок у Польщі. Але це вже інша сторінка проблеми, яка не торкається безпосередньо нашої теми. Нашої теми торкається факт, що не вважаючи на зріст антисемітських настроїв польської вулиці і на антисемітські тенденції у володіючому у Польщі таборі, — жиди все одно не змінять свого культурницького обличчя, значить, залишаться надалі той емоціональний чинник, який анімує нашу молодь — проти жидів. Трагізм жидівської ситуації між молотом і ковалом тим глибший, що тут жиди безсилі: бо ще минуться довгі-довгі часи, поки жиди будуть промоторами виключно тільки власної — національно-жидівської культури, не підлягаючи процесові асиміляції у користь кожного даного державного народу.

Тому, що і процес української господарської еманіпації і боротьба проти польського культурницького наступу в усіх його видах триватиме у нас далі, ба навіть мусить проявлятися у тим поважнішій реакції, чим більший ітиме натиск польської сторони на українське життя, — тривкі причини українсько-жидівських суперечок існуватимуть надалі. Річ дійсно йти може тільки про деякі тактичні ходи у конкретних справах.

Очевидно, польський одночасний протижидівський та протіукраїнський наступ мусить довести до консолідації і жидівського і українського громадянства, як також мусить головну увагу і жидів і українців зосередити на польському відтинку. Через те, навіть при дальшому існуванні вищезгаданих двох площин українсько-жидівського конфлікту, цей конфлікт буде бодай у своїх формах алагіднений. Це й одноюкою реальна і доцільна можливість. Скромна, невеличка, але відрядна тим, що бодай боротьба на однім відтинку йтиме без зайвих потрясень та не грозитиме анархізацією наших відносин.

Недавні прозори єврейських оферт: хай — мовляв — поляки й українці „годяться“ на антисемітській платформі — затихли. Автори такої концепції змркували швидко, що українці не підуть шляхом Піштитів і палко бороняться перед отакими анархістичними зразками. Можливо, що це й стало ще одною більшою причиною протіукраїнських настроїв. Але це нас уже не журить: причина завжди знайдеться... Ік.

Нові гімназії та ліцеї.

У 152. числі „Діла“ у статті під наголовком „Незаповнена прогалина“ п. І. Ю. вказував на потребу психотехнічних порадень, що завали би пораду нашої молоді, на якумо ліцеї студіювати або до якого звання готуватися.

Привід до цих заваг дала реформа середнього шкільництва в Польщі, при чому автор каже, що „більшість активних визначних людей, педагогів, виховників і суспільних діячів зоставалася позитивно до цілости реформи.“ На думку автора „противники реформи не видигнули ні одного глибшого та поважнішого річезового аргументу.“ Поправді в цілій Польщі нема великого захоплення так довершеною реформою, дарма, що сама думка її могла бути добра. Звемо, що найвища державна освітня рада у Варшаві, злад директорів і визначних учителів з цілої держави та кураторів анкет, розіслані поміж поодинокі заведення, виявили багато важких анідадів проти переведеної реформи. Не місце тут їх усіх висислати, бо й на сторінках „Діла“ було це вже рефероване. Головні недоліки реформи виявилися в програмах, що „не дорослі“, то знову „переросли“ інтенцію ініціаторів реформи. Або хочби те: пересічні народні вчителі не можуть собі дати ради в V. і VI. класах вселяючої школи, тому

ці класи назагал є „втраченими літами“ для освіти молоді. Це найкраще показується при вступних іспитах до I. кл. гімназій, що повсюді знайшлися майже на тому самому рівні, що вступні іспити до давньої I. класи гімназії. Маленький прибуток у знанні історії й географії не вирівнює поганого рівня у рахунках, граматиці, опануванні стилю й т. д., а те, що учні в V. і VI. класах не вчать ніякої чужої мови, відбивається погано на поступках науки в гімназії. Ум учнів невикінтажований і через це неідеготований до важких дисциплін у гімназії. А тепер же як за чотири роки гімназійної науки опрацювати матеріал далеко ширший у своєму заложенні, ніж такий самий у давній осмичкласовій гімназії?

Теперішні абсолюенти нової гімназії виявляють величезні недоліки (навіть у найкращих гімназіях) у своєму знанні в порівнянні до тих змюг, що їм ставляють „університетські“ програми нових ліцеїв. Це вже приподна тайна, що „кріпка“ критика цих програм неодну вже сильно підкопала в її основах, тому прийметься ладити нову. А де ще практика?

Та й сам п. І. Ю. суперечить собі, коли згадує про трудності молоді вибирати якийсь рід ліцею, пишучи: „Ідеологічна структура

(молоді) ще не викристалізована. Всупереч усім дотеперішнім твердженням педагогічної психології, треба ствердити, що в тих літах гаданти й замишування людини ще не оформлені, вповні невикінчені.“ Отже питаюся, чи така реформа щаслива й доцільна?

А тепер ще кілька фактичних спростувань. Каже п. І. Ю., що „батьків і їхніх дітей огортає правдива чорна розпука, коли ці останні впродовж кількох днів без ніякої посторонньої авторитетної поради мали рішити, на який шлях життя (це є до якого ліцею) спрямувати свої кроки.“ Це стилістична пересадка, бо вже при кінці квітня шкільна кураторія веліла подати до відома молоді про задумані роди ліцеїв, а коли прийшли і програми чи там тільки загальний зарис подаваних предметів у кожному типі ліцею, — то по висисненнях опікунів клас переведено між учнями IV. класи гімназії анкети пробних записів, — те саме на скликаних конференціях родичів. Отже не є згідне з правдою, що „завинили в цьому замішанні автори шкільної реформи, „шкільна адміністрація, що не створила авторитетної дорадчої установи“ молоді й батькам. Як бачимо, такі доради були, навіть з підшептами, вступати до фахових ліцеїв (аграрного, купецького, адміністративного, педагогічного й ін.), а не тільки до загальних ліцеїв. Одне правда, що спізнено трохи вирішення типів ліцеїв, але це в практиці не змінило принагідної мандрівки молоді по різних ліцеях, на яку й урядові психотехнічні поради нічого не порадять. Бо щож вдіє порадня, коли в якомусь ліцеї є „номерус клявзус“, або що мають зробити ті дівчата, що йшли за покликом своєї душі і їх не прийняли до педагогічного ліцею? На щож тут психотехнічної поради так, як у Чехії, коли молоді приєволена покищо йти до тих шкіл, у яких є місце? Отже добре подуману реформу треба би найперше перевести так, щоб молоді мала змогу свобідно записуватися до кожної школи, куди їй сїд, а тоді вже сповнилиб свою роль поради. Колиж є ограничене число одних родів ліцеїв або якийсь там тип задалеко віддалений від місця осідку родичів, то де вільний вибір звання?

Не знаю, чому п. І. Ю. твердить категорично, що „вступ до такого або іншого типу ліцею справді витичує раз на завжди, майже безповоротно, шлях життя і конкретної праці молоді людини“. Так можна говорити про фахові, але не про т. зв. загальні ліцеї, бо взагалі не повинися ще приписи, які нормують перехід молоді з одного типу в другий та у вищі школи. Сьогодні не знаємо, чи буде „велика матура“, чи „вступний іспит“ до вищих шкіл та з яких типів ліцеїв. Так як тепер стоїть справа, то вступ на університет і техніку не буде мабуть обмежений великими перепонами з різних типів ліцеїв. Виглядає, що буде так, як з давніх гімназій і реальних шкіл, не без того, що кожна вища школа задержить дотеперішню практику „своїх“ вступних іспитів а бодай якісь додаткові здавки. Зрештою живемо в часах щомісячних нових законів, тому не пересуджуймо діла.

Одне виявила щогорічна практика при здавках до ліцеїв: розподіл типів ліцеїв треба було нагло змінити й доповнити, бо цього домагалися висліди пробних зголошень. Польська й українська молодь не проявила великого захоплення фаховими ліцеями без уваги на деякий натиск згори, отже провідна думка реформи вже заломана. (Нпр. родичі не радо приїмали адміністративний ліцей при IV. гімназії у Львові — на що ми, українці, мабуть радо погодилися). Назагал (крім педагогічних ліцеїв) дирекції не ставили великих перепон при приймаючи молоді, бо були навіть такі випадки, що не могли дотягнути до кінцевого числа 20 учнів в одній класі. Взагалі практика виявила різні несподіванки в переданих ліцеях цілої держави й тому ще по фєріях переведені будуть конечні корективи.

Тому українське громадянство повинно пам'ятати, що й по фєріях можна зголошуватися до різних ліцеїв в міру вільних місць. Навіть ті, що не злати до одного ліцею, мають право вдруге здавати вступний іспит по фєріях до того самого заведення або й до іншого типу. Те саме відноситься до вступних іспитів у I. гімназійну класу. Тому слід ще тепер, упередившись у якійсь гімназії за місяць, приготувати головню сільську молодь до вступних іспитів по фєріях до I. класу гімназії, а зокрема вже з початком року зорганізувати такі курси по містечках і селах, бо сільського елементу тепер по гімназіях дуже мало.

Нестор Чайкевич

Моя подорож довкола землі в одному дні або що я бачив на париській світовій виставі.

(Продовження.)

XXI. У ВІКІНГІВ.

А.

Швеція.

Палата Швеції, ціла із залізного бетону, лежить над берегом Сени і славословить свободу. Бо цілий шведський павільон, усі експонати, усі статистичні дані мають одну ціль: доказати, що вільний нарід може дійти до блискучих соціальних умовин без насильства. „Ми від тисячу років не знаємо, що таке неволя, ми ніколи не мали в себе кріпацтва“.

Норвегія.

П палата в трокадерському парку витає нас своїми фйордами, своїм зимовим спортом, своїм деревним промислом, величавими панорамами та гарними репрезентантками норвежських жінок, які показують на собі найновіші спортові жіночі одяги.

Данія.

Данія пишається копенгагською порцеляною — такою відомою в усіх країнах світу, але вона теж і пригадує нам зусилля данців на океанах, морях і в підбігунових околицях, а в данському виставовому кіні бачимо прегарні картини із життя Гренландії.

XXII.

ФІНЛЯНДІЯ.

Фінляндці вважали вказаним збудувати свій репрезентативний національний дім із дерева, що є головним скарбом цієї держави.

Підкреслюємо, що париська вистава 1937 р. живиле дерево та однаково трактує його з залізним бетоном, який вбив колись у будівництві камінь, за залізом, і сталю. Культ дерева (ми про це напишемо обширніше) є меркантиною рисою світової вистави!

Фінляндці дають в своєму „національному домі“ цілу картину фінляндського життя: виховання молоді, соціальне питання, (хто не тямить про Нурмі!), промисл, урбанізм, гарні панорами і враження якоїсь небувалої чистоти. В

усіх павільонах північних країв є ви під тим вражінням чистоти, це попросту в настрою тих домів, це наче амуроване в стінах.

Ми залюбки зупиняємося в кожному чужім краю (очевидно: тут на виставі) перед обслугою, себто національними урядовцями тих павільонів. Фінляндський павільон репрезентує жінка — гарна блондинка, з благородним профілем, у скромній, але елегантній темній суконці. Коли ласкава доля колись кине нас до справдішньої Фінляндії, то очевидячки побачимо там напевно і брунетки.

XXIII.

БАЛТІЙСЬКІ ДЕРЖАВИ.

Павільон Латвії, Литви й Естонії.

Балтійська трійця заманіфестувала свою політично-економічну солідарність, будуючи на світовій виставі спільний „національний дім“. Вхідомо спершу у великий „голь“, скажім прийомний сальон, де велитенський пам'ятник ілюструє згоду трьох надбалтійських сусідів; три салі ведуть нас в три різні краї: Естонія показує свою різьбу, кераміку і свої дивани; Латвія і Литва своє національне мистецтво. В усіх трьох саях павільону бачимо жінок даних національностей, в їх національній ноші.

Цікаво, що всі держави, з винятком одної Німеччини, вважали, що жінка краще заступає свій рідний край на чужині, ніж мужчина. Бо мужчизна-урядовців не багато на виставі.

XXIV.

НІМЕЦЬКІ КРАЇ.

А.

Німеччина.

Третя Німеччина приготувала до найменших подробиць свій павільон. Цю величаву німецьку сталеву палату, закінчену високою на 54 м. вежею з німецьким орлом, розберуть по скінченні вистави і перенесуть до Німеччини, де служитиме вона опісля, як музей націонал-соціалістичного руху.

Яка характеристична прикмета того павільону? Техніка, промисл і показ штучних си-



ривців: Ми, німці, не маємо кольоній, себто природних сирівців, отже сирівці творимо в лабораторіях наших учених — кличе до нас майже кожний нім. експонат. В німецькому домі звертає загальну увагу мотор цепелінівського повітроплава, перегонове рекордове авто та т. зв. корабельний стабілізатор. На верху будинку — величава тераса, де є теж і люксусовий ресторан.

Службу в павільоні виконують мужчини: високі ростом, блондини з дуже суворими обличчями, які ніколи навіть не всміхаються, а музика, яка раз-у-раз відзначається, грає поважні мелодії.

Стіни прикрашують образи і знімки з життя націонал-соціалістичної Німеччини: 1. травня, зїзд націонал-соціалістичної партії, канцлер Гітлер в акті і т. д.

Б.

Дім Австрії.

Дім Австрії збудований зі скла, з прозорого скла, крізь яке видно вже здалека пишний краєвид Семерінгу. А якщо в кількох словах схарактеризуємо цей павільон, то скажемо, що Відень переніс до Парижа свої найкращі виставові вікна із Кертверштрассе та просить „фрекендеркер“.

Швайцарія.

Швайцарія прибрала войовничу міну. Батьківщина Ліги Націй показує у своєму домі велитенські військові світліни із маневрів та каже, що кожний швайцарець родиться воємком. Треба додати: неутральним воємком, а для не-неутральних воєнків Швайцарія вже заздалегідь приготувала червоний хрест і всякого роду санітарну службу. В тім павільоні теж постійно знаємо, котра година, бо куди не глянемо, всюди вказівки незрівняних швайцарських годинників. Прегарні панорами Швайцарії та скляні тераси пригадують нам, що ми в одному із наймодерніших і найрозумніших країв світу.

Ф. АЛЯХНОВІЧ.

27

7 днів на Соловках.

Серед політичних в'язнів Соловків, т. зв. конт-революціонерів, є доволі великий відсоток віруючих.

Кримінальний елемент — злодії, розбишак, проститутки — це майже самі безконфесійні. Свої розмови переплітають доволі часто зворідними московськими проклинами, в яких збезчешують пам'ять матері. Імовірно цей прокляти походить ще з часів татарської неволі і його вживали наїзники. Тоді мало воно ще хоч якунебудь ціль, бо, хоч не відповідало навіть своєму змістові, то мало на меті бодай зневагу невільника. Сьогодні цей жахливий прокляти має радше значіння приповідки і дуже часто буває таке, що двох приятелів, які довго не бачилися, зневажають себе взаємно з... нагоди зустрічі. Бо значіння прокляти залежить багато від інтонації голосу, з якою прокляти вимовлено: вижканий грізно, провокуюче — є зневагою, вижканий приязним голосом із приязною усмішкою — може стати окликом радості, здивування і захоплення.

Революція урізноморидила цей прокляти, роблячи з нього гидке богохульство. Нова форма прийнялася незвичайно швидко і майже не схопить із рота совітського злочинця. В такому оточенні, при лунаючих довкруги богохульствах, шепочуть вірні свої молитви.

Питав я іноді знайомих священників, чи більшовицька проти-релігійна агітація сильно зменшила число вірних. Завжди діставав я одну відповідь: що в містах серед молоді, особливо

мужеської, справді можна запримітити вплив агітації. Зате не можна сказати цього про село. Там, не тільки що не зменшився відсоток віруючих, але навпаки — релігійні переслідування і терор скріпили віру, зродили бажання самопожертви й мучеництва. Сільське населення, за малими винятками, є релігійне і не піддається ні агітації, ні теророві.

ВИХОВАННЯ В'ЯЗНІВ.

Совітське в'язництво звертає багато уваги на виховання в'язнів. Бо завданням совітської в'язниці має бути не кара, але поправа. Головні вагу кладуть на „соціально-близьких“, значить злодіїв, опришків, розбійників і інших кримінальних в'язнів. Бо вони є буцімто жертвами давнього капіталістичного ладу і завданням нового соціалістичного ладу є ліквідація сумної спадщини давніх часів. Виховними засобами є: перш усього лекції „політграмоти“ (політичного знання), себто свого роду совітського катехизму, друге — впливи „виховників“, третє — „стенгазети“ (стінні часописи), четверте — „краснія уголки“ (червоні кутики) і п'яте — це кіна, клуби, відчити, театральні вистави і інші агітаційні засоби.

„Політграмота“ вбиває в затовчені, здегенеровані лоби кримінальних в'язнів поняття про класовість, про злочині жовтневої революції, про досягн „пятилетки“, про конституцію совітської держави.

„Виховники“ рекрутуються з тих самих в'язнів, але з тих, що вже у відповідній мірі набралися мудрощів „політграмоти“ і своєю класовою приналежністю дають запоруку, що будуть совісно виконувати свої обов'язки, перш усього звертатимуть пильну увагу на правдивість своїх товаришів під політичним оглядом і

і одночасно мають за завдання слідкувати за своїми товаришами.

„Стенгазета“ займається донощицтвом у письменній формі (анонімово). Є це наліплювана на стінах періодична, писана рукою газетка, що обговорює життя, п'ятує недбайливих у праці, заохочує до „ударничества“ (праці понад норму), вичислюючи прізвиська тих, що чимнебудь провинилися. Згадана форма денунціяції дає величезне поле до особистих порухунків між в'язнями.

„Краснія уголки“ — це рід більшовицьких капличок. Призначають на те найкращі кімнати в казаматах. У розі приміщують гіпсове погруддя Леніна прикрашене червінню, коли нема погруддя вішають портрет. Стіни покриті „лозунгами“ (гаслами). По середині стоїть стіл, покритий червоною плахтою, на нім порозкидвані, примусово передплачувані в'язнями, совітські часописи.

ТЕАТР.

Мої спомини будиб рішуче тенденційні, якщо я не згадав би про культурні розваги, доступні в'язням на Соловках. У першу чергу мушу згадати про театр.

Театральні вистави є — очевидно — найсильнішим агітаційним засобом. Кожна совітська фільма, кожна совітська песа мусить бути перш усього без заміту під ідеологічним оглядом. Тісні рамки совітської ідеології — ясна річ — впливають і на теми тих творів. Такими до нескінченности розвалковуваними темами є: перш усього жовтнева революція, домашня війна (1917—1921), згодом здобутки соціалістичного будівництва, дальше шкідництво в осягненні тих здобутків, колективна господарка на села і т. д.

(Далі буде.)

XXV.

БЕЛЬГІЯ АБО НАЦІОНАЛЬНИЙ ДІМ БРИ-
ЛАНТІВ.

Найпроторніші бельгійські і французькі декоративні безупинно діляються бельгійським національним домом. Антверпські діамантарі п'ясли до Парижа свої брилини вартості кількох мільйонів франків на показ мільйонів міжнародній юрбі. Чорно-мармурові салі повні квітів, дрегариш меблів та розкішної посудини — це європейська Бельгія. Але зараз біля неї ми входимо і в екзотичний світ, в бельгійське Конго.

XXVI.

ГОЛЯНДІЯ.

Шум морських хвиль викликаний турбіною, що порушує воду, запрошує нас всієї на голяндську корабельну ліній, а зараз побіч летунське подорожне бюро пригадає нам, що Голандія є однією із перших країн в царині летунства.

Моряки, це завжди побожні люди і тому голандці показують нам свій новий костел, який вони збудували в своєму павільоні. У голандській імперії, яка представлена панорамами та тубільними виробами, пам'яток дуже добру індійську чорну каву, яку подає вам синьоока голандка.

XXVII.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ДІМ.

Італійський фашизм представив в міжнародньому виставковому місті зусилля нової Італії, яка під проводом Муссоліні намагається повернути італійській нації величчя давнього Риму.

Нова імперія, велитенські роботи італійців з Африки, урбанізм в Італії, промисл, техніка та величаві мистецькі твори — усе це зібране у мармурово-скляному триповерховому павільоні з великими терасами — а дивлячись із помосту кораблика на Сені, бачимо, як блистять в сяйві сонця перед італійською палатою статуя алюмінієвого Ізиди, що представляє генія фашизму.

Найцікавіший експонат — на нашу скромну думку — це перший радієвий апарат Марконі — тепер окутаний чорною крепою.

XXVIII.

ПАВІЛЬОН ПОРТУГАЛІЇ.

Португальський сучасний політичний романтизм і національна творчість в царинах техніки і мистецтва в Європі і в колоніях та пребогатий історичний спогад тих давніх піонерів морських шляхів світу — ось в кількох словах зміст португальського національного дому.

XXIX.

ГРЕЦІЯ.

Кожного українця, що входить до грецького павільону, зацікавить без сумніву візантійське мистецтво. Старинні грецькі картини мають в собі життя і рух: поруч із ними церковні пам'ятки у візантійському стилі вражають своєю стабільністю, непохитністю.

Ткацький в'єстат провадить в павільон грек, вбрана в національну пошу — її ніс рівний з чолом як у давніх старинних статуях Геллади. Расова невмірущість нації!

XXX.

ДІМ ЮГОСЛАВІЇ.

Югославія хвалиться своєю справді величавою сучасною скульптурою, фольклором, прагматично зложеними панорамами, які запрошують гостей до себе, та окремою ще другою деревляною палатою, в якій зібрані зразки деревляного промислу.

XXXI.

БОЛГАРІЯ.

Кажуть, що болгари мають славу на Балканах, як знамениті будівельні майстри. Національний дім збудований в болгарському стилі, а

XXXII.

СТО ПЕРШИЙ КОСТЕЛ КАРДИНАЛА ВЕРДІЕ.
Ватиканський павільон.

Французькі католики використали париську виставу для різних католицьких маніфестацій: приїзд кардинала-легата і державного секретаря Ватикану Пачелія був пеначе коронуванням всіх тих безчисленних католицьких імпрез у Франції. Ватиканський павільон складається із двох частин: ватиканської вистави, де зясована діяльність католицького світу, передусім на соціальному полі, і з костела, що є 101 костелом, який збудував париський архієпископ кардинал Вердіє за шість років свого володіння.

І цей сто перший його костел так само переповнений в неділю, як і всі інші костели Парижа та його околиць.

Ми зайшли до Ватикану, бо недармо каже приповідка: „асі дороги ведуть до Риму“.

Юрій Студинський.
(Далі буде).

Гарячкова підготовка до війни.

НАНКІН, ПАТ. Китайські політичні кола підкреслюють, що офіційний вибух китайсько-японської війни зовсім можливий тому, що Японія асигнувала 400 мільйонів ен на надзвичайні видатки у зв'язку з воєнними подіями в північному Китаю. Далі Японія поклікала під зброю 160.000 резервістів. До північного Китаю надходять безупинно японські війська з Японії і з Кореї. У зв'язку з військовими транспортами стримали пасажирську і вантажну комунікацію на корейських залізницях.

ТІЕН-ТСІН, 3. 8. ПАТ. По триденним бомбардуванням у Тіен-Тсіні понад 300.000 людей опинилося без даху над головою. Для них улаять понад 60 таборів. Японці сконфіскували у Тіен-Тсіні 4.000 крісів, 100 скорострілів, 300 тисяч наболів, 5 тон ручних гранат. Японські джерела повідомляють, що в боях під Нань-Юань втратили китайці 2.000 вбитих, 100 полонених, 4 польові гармати і 2 літаки.

39-та китайська бригада, що знаходиться в Пеї-Юані заявила, що не буде воювати з япон-

цями. Японці роззброїли всі китайські відділи, що лишилися в Пекіні.

КИТАЙСЬКІ ВІЙСЬКА ПОСУВАЮТЬСЯ ДАЛІ НА ПІВНІЧ.

ТОКІО, 3. 8. ПАТ. Вчора над Тіен-Тсіном з'явився китайський літак. Японська команда сподіється налету китайських літаків, що мають свою базу в Пао-Тінг-Фу, де китайські війська займають зміцнені становища. Китайські війська гарячково підготовляються до війни у провінції Шансі. 13-та китайська армія, що вирушила з м. Та-Тунг (північна частина провінції Шансі) заняла вчора вечором Калган, столицю провінції Чагар та об'єдналася з військами ген. Лю-Ю-Мінга, військового губернатора Чагару. В останніх двох тижнях до Тіен-Тсіну виїхало 22.000 гарматників та японських летунів. 7-ма японська дивізія підготовляється до виїзду до Китаю.

Нанкінські війська далі йдуть на північ і вже знаходяться у віддалі 16 км. від Ліу-Ліго, де розтаборилися японці.

К. ЧАПЕК.

Папузячий процес.

У каварні судових репортерів з'явився одного дня дивний чоловік. Називався він Галена і ніхто не знав з чого він властиво живе. Говорив він про себе, що не скінчив правничих студій, але має зате окремі здібності. А саме, вмів він „диплохувати“ найбільш емоційну сензацію, наслідувати підсудного, оборонця і свідків та виголошувати знамениті промови.

Коли судові репортери ствердили, що він справді має такі здібності, ввійшли в постійний зв'язок із ним. За кожну шпальту мав він дістати т. зв. судову таксу, і за окремі щасливі випадки додаткову нагороду.

Довгий час все відбувалося в найкращому порядку і читачі мали змогу насолоджуватися щодня новою сензацією. Однак одного дня...

Одного дня появилася в шістьох часописах така нотатка:

„Один старий парубок ворогував від довгого часу зі своєю сусідкою, поважною вдовою. Парубок купив собі папугу і навчив її, щоб на вид сусідки викрикувала: „Фурія! Фурія!“ Вдова внесла скаргу до суду про зневагу честі. Суд признав, що підсудний осмішив прилюдно позовницю і засудив його на 14 днів арешту та на заплату судових коштів.“

Кілька днів пізніше дістали всі часописи такий урядовий комунікат:

„Міністерство домагається винищення, перед яким судом відбулася розправа за зневагу честі. Вирок несправедливий, бо інкримінованих слів жоден не підсудний, тільки папуга. Крім цього не доказано, що згадані слова торкаються позовниці. Тому міністерство хоче ствердити, який суд розглядає згадану справу, щоб почати відповідне свідство.“

— Чоловіче, алеж ти нам дословно! — бідкалися зібрані того вечора в каварні репортери. Галена був обурений: — Мій присуд неважний? Отже докажу, що так не є.

З великого жалю Галена вписав. Відтак велів подати собі аркуш паперу й написав величезний меморіал, в якому доказував, що присуд справедливий. Бо нема сумніву, що підсудний виховав свою папугу тільки тому, щоб образити свою сусідку. Папуга не була підметом діяння, тільки інструментом у руках підсудного.

Цей меморіал написаний у знаменитій формі вистав Галена до міністерства.

Очевидно не дістав відповіді, що його невмовно прибило. Бідотаха змарнів і зовсім щез із товариського життя. Не бачили його цілі тижні. Аж одного дня знову з'явився, веселий та радий, і заявив:

— Скарга проти мене вже знесена. То була робота! Просто годі повірити, щоб стара жінка була така ввічлива.

— Хто, що? — запитали хором репортери.

— Отже я купив собі папугу, — заявив Галена. — Я навчив її слів: Фурія! Вільма! Вулиця! То була робота! Але тепер маю з папугою клопіт. Та ідіотка не хоче рішуче ображувати моєї сусідки. До всіх без винятку кличе постійно: Фурія, вулиця! — тільки до неї ні! Думаю, що робить те зі злоби.

Галена випив душком пиво і говорив далі:

Я мусів схолитися іншого способу: як тільки побачив я стару жінку то відчиняв нагально вікно:

— Ти фуріє, ти вулицнице! — кричала моя папуга.

Та тепер станьте і дивуйтеся: стара усміхнулася і заговорила:

— О, мій Боже, яке це миле сотворіння!

Чотирнадцять днів мусів я переконувати її, заки вона рішилася внести проти мене скаргу. Однак я мусів приректи їй згори, що сам платитиму всі кошти процесу.

Галена затирає із радості руки:

— Тепер побачите, чи мій присуд був справедливий, чи ні.

До дня процесу був Галена дуже схвилюваний і нервовий. Перед судом гідно пово-

дився. Виголосив нагажню промову проти себе, поклікав на свідків всіх мешканців дому на обставину, що образа була дошкульна, прилюдна й у висліді домагався гострої кари. Старий добродушний суддя погладив бороду і заявив, що мусить переслухати папугу. Тому процес відложили.

На чергову розправу привіз Галена зі собою папугу. Птах глипнув адивований на секретарку й зверещав на ціле горло:

— Ти фуріє, ти вулицнице!

— Це мені вистачає — заявив суддя — на підставі зізнань папуги бачу, що образливі слова торкалися не тільки позовниці.

Папуга глипнула на нього й зверещала:

— Ти вулицнице!

— Крім цього ясно, — говорив далі суддя, що папуга ажизає інкримінованих слів до всіх осіб без різниці полу. Отже не можна ствердити заміру образи.

Галена зірвався, якби його гадюка акусила.

— Високий суде! — протестував — образа полягала в тому, що я відчинив раптом вікно в менті, коли переходила позовниця...

— Відчинення вікна є без сумніву підступом, однак не є образою. Не можу вас засудити за те, що ви відчиняєте вікно. Я приневолений проголосити звільнюючий присуд.

— Високий суде, зголошую апеляцію! — крикнув обурений Галена, схопив клітку з папугою і вибіг зі салі.

Не знаю, чи Галена справді апелював, однак знаю, що щез в невияснений спосіб, якби його земля проковтнула. Тут, то там бачили його як сновидався по вулицях і голосно щось зі собою говорив. Чуя я, що час до часу посилав до міністерства палкі меморіали п. н. „Папузячий процес“. Судовим репортерам не доставляв матеріалу, імовірно тому, що стратив уже віру в закон і справедливість.

Тільки освітою, культурою і вихованням збудемо кращу долю. Не жалуймо датків на скоплення освітніх змагань.

ПРАВНИЧА СТОРІНКА.

Пам'ятаймо про відпочинок для людей праці.

Ще два-три місяці і закінчиться той важкий час, коли виснажені уми та спрацьовані руки можуть зажити дрібку відпочинку, що їм самим уже законом належить. Всі знаємо, що наше громадянство передусім живе з праці. Та жими справами, як винагородою, часом праці, гігієною, охороною, відпочинковими відпустками ми найбільше цікавимося. Тому то в черговій статті з цієї ділянки писатиму про важливі питання зв'язані з проблемою відпочинку робітників, що й нормує окремий закон із 16. травня 1922. р. та виконний розпорядок міністра праці і суспільної опіки, виданий у порозумінні з міністром промислу і торгівлі з 11. червня 1923. р.

ПРАВО КОРИСТАТИ З ВІДПУСТКИ.

Всі працівники, заняті на основі договору праці у промислі, гірництві, торгівлі, комунікації і перевозі, по шпиталях, установах суспільної опіки та публічної ужитковості і по всіх інших заведеннях праці, хочби й необчислених на зиск, якщо лише дають працю наємним робітникам, байдуже чи ці заведення є державною чи приватною власністю, мають право користати кожного року з платної відпустки. Закон не відноситься лише до тих сезонних підприємств, що працюють коротше ніж 10 місяців та до тих ремісничих заведень, що zatrudнюють чотирьох або й менше робітників.

Закон у 1-й статті каже виразно, що робітник має право до відпустки, але нема позитивного припису, що, мовляв, власник заведення праці мусить сам таку відпустку працівникові дати. Тому то робітник повинен добиватися відпустки, бо в протилежному випадку не матиме права домагатися винагороди за невикористану відпустку. Не можна під ніяким оглядом еднати відпустковий час з часом виповідження праці, себто працедавець не може домагатися від умового працівника використати відпустку в часі тримісячного виповідження праці. Коли робітник набув право до відпустки по році праці, або з початком кожного календарного року, якщо праце довший ніж рік, тоді працедавець виповідаючи йому договір про працю у законному речинці (14 днів або три місяці) не може домагатися, щоб робітник в тому часі користав одночасно з відпустки. За відпустку мусить йому працедавець заплатити незалежно від винагороди за протяг часу, на який розтягається виповідження праці.

Коли робітник сам добровільно розв'язав договір праці перед часом, що дає йому право дістати відпустку, хочби і внаслідок недуги, не може домагатися окремої винагороди за відпустку. Працедавець не може завернути робітника з призначеної йому вже відпустки. Колиб навіть робітник не погодився на перерву відпустки та не вернувся до праці на домагання працедавця це не може бути підставою до негального розв'язання договору праці без законного виповідження.

УМОВИНИ ДО ВІДПУСТКИ.

Право користати з платної 8-денної відпустки прислугує тим фізичним робітникам, які в одному підприємстві працювали без перерви цілий рік. По трьох роках неперервної праці робітник набуває право до 15-денної відпустки. За відпусткові дні слід уважати календарні дні, починаючи від останнього дня праці.

Малолітні робітники (від 15—18 літ життя) користають по році з 14-денної відпустки. Те саме торкається учеників і термінаторів, хочби й у тих підприємствах, які мають 4 або й менше учеників.

Усім робітникам, які працюють умово, прислугує право до двотижневої відпустки по шести місяцях неперервної праці, а до однієї місячної відпустки по році неперервної праці.

Не можна вважати перервою у праці недугу робітника, недіяльність внаслідок нещасливого випадку або покликання робітника до військових справ.

Вимога перепрацювати повний рік, щоб дістати право до відпустки, відноситься тільки до першого року праці (першої відпустки), бо в кожному черговому році робітникові прислугує право до відпустки уже незалежно від протягу перепрацьованого часу.

Не належить винагорода за невикористану відпустку тоді, коли робітник перед кінцем ка-

лендарного року не домагався цієї відпустки від працедавця. Якщо умовому робітникові виповіли договір праці при кінці календарного року і час виповідження кінчається в черговому календарному році, тоді умовий робітник набуває право до відпустки теж у цьому черговому році. (За що відпустку треба йому — ясна річ — заплатити).

Однаке справа винагороди за втрачену відпустку плутається внаслідок нераз суперечних зі собою оречень Найвищого Суду, як ось нпр. з 17. березня 1932. р., де кажеться, що робітникові належить заплатити навіть тоді, коли він відпустки не домагався. Однаке доцільнішою булаб перша постанова, що робітникові мусілиб відмовити відпустки, щоб він мав право до грошової нагороди, розуміючи слушно, що відпустка є на те, щоб відпочати, а не заробляти на ній.

Право до відпустки тратить робітник тоді, коли сам розв'язав договір праці або коли працедавець розв'язав договір праці з мотивів, що дають йому право звільнити робітника негайно без виповідження праці й без відшкодування. Право до винагороди за час відпустки тратить робітник теж тоді, коли виявиться, що він під час цієї відпустки працював заробково в іншому заведенні.

ВИПЛАТА ВИНАГОРОДИ ЗА ЧАС ВІДПУСТКИ

4. стаття згаданого закону постановляє ясно, що робітникові належить за час відпустки така винагорода, що й він дістав би, якщоб тоді працював. Колиж працю відбирають на т. зв. „акорд“, тоді заплату за відпустку обчислюють на основі пересічної винагороди за три місяці, що попереджують відпустку.

Практично це виглядає так: за нормальну винагороду, що робітник дістає за час відпустки, слід уважати при заплаті за години або дні праці платню у висоті такого заробітку, що прилав би робітникові, колиб він тоді працював з углядженням змін у днях (св'ята) і платні. Звичайно дають працедавці відпустки робітникам починаючи від дня, в якому припадає виплата. Коли така виплата припадає на суботу, тоді 8-денна відпустка числиться так: неділя, понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя — себто якраз 8 днів, але заплата належить тільки за 6 днів, бо тільки тих 6 днів робітник був би працював.

При системі акордової винагороди, премієвої, або винагороди в постаті відсотків від обороту (кельнери, фризери) заплату за час відпустки обчислюють на основі пересічного заробітку робітника за останні три місяці, що безпосередньо попереджують відпустку. Щоб устійнити в таких випадках пересічний заробіток, що припадає на один день відпустки, треба обчислити ввесь заробіток за всі робочі дні протягом трьох місяців перед відпусткою і поділити його через кількість тих днів, що припадають протягом цих трьох місяців.

ДАЛЬШІ ПОСТАНОВИ ЗАКОНУ.

Відпустки повинні бути використані бодай на 50 проц. в часі між 1. травнем і 30. вереснем; лише в деяких випадках міністр суспільної опіки може устійнити це відсоткове відношення інакше, як у будівельному промислі, що є несезоновим, в заведеннях напрями рільних машин, у всяких літніських заведеннях, шпиталях, цукорнях і т. д.

За умових робітників, яким прислугує однімісячна відпустка по році неперервної праці, слід уважати: 1) всіх тих, які сповняють обов'язки адміністративні і надзорні, якщо вони не виконують фізичної праці (управителів, інтендантів, працівників руху, себто інженерів, техніків, майстрів, начальників магазинів, штигарів та експедиторів); 2) всіх тих, які сповняють канцелярські, рахункові, писарські, рисункові та калькуляційні обов'язки; 3) всіх тих, які сповняють купецькі обов'язки (продавці крамничні і книгарні, що покинули професійну або середню школу та відбули приписану практику, дрогеристи, фармацевти, скарбники, диспонтенти, комівояжери (продавці, що подорожують) та аквізитори); 4) мистців (актори, малюї, різьбарі і т. д.); 5) всіх тих, які творять лікарський персонал.

Цікаве, для них усіх по році праці закон передбачує тільки один місяць відпустки. Нема ніде згадки, кілько належить робітникові по 5-х, 10-х чи 15-х роках служби. Не слід рівняти усіх тих умових робітників з державними урядовцями, для яких окрема службова прагматика передбачує по році служби 4 тижні відпустки, по 10-ох роках 5 тижнів, а по 15 літах 6 тижнів. Власник приватного підприємства чи заведення праці, який підлягає законами про відпустки для робітників, зв'язаних з торгівлі і промислі може дати по б'льшій кількості вислужених літ довшу відпустку робітникові. Із чисто громадянських та людських оглядів він навіть повинен таку довшу відпустку дати, не оглядаючись на закон, який окреслює тільки мінімум, що належить робітникові, але це вже його добра воля.

Евген Ткачук,
підінспектор праці.

Заборона вивозу пшениці і жита та їх перемелювання.

Рада міністрів видала розпорядок 26. м. м. (Денник Законів з 29. м. м. ч. 57 поз. 451) зі заборonoю вивозити з польського митного простору пшениці, жита, продуктів їх перемелювання, вівса та всяких грисів. Міністр промислу і торгівлі в порозумінні з міністром хліборобства та міністром внутрішніх справ зможе дозволити на вивіз збіжжя та їх продуктів і устійнюватиме умовини, на яких ці дозволи будуть видавані.

Міністр внутрішніх справ устійнив розпорядком з 23. м. м., що перемелювання пшениці не підлягає ніяким обмеженням. Жито можна перемелювати лише на таку муку: 0—50%, 0—65%, 50—65% і разову 0—95%. Пекарні і до консуміції можуть вживати лише житної муки згаданих родів. Пекарні можуть випікати лише одиорідне печиво (пшеничне, житне) або мішане (пшенично-житне). Печиво, крім булок, повинно бути означене назвою муки, з якої його вироблено (житній питабований 65%, пшенично-житний хліб). Житної муки 0—50% можуть вживати промислові підприємства лише до печення мішаного печива. Пшеничне і пшенично-житне печиво можна означувати спеціальними назвами нпр. куликівський, моравський хліб

і т. п. Перемелювання жита для військових потреб і на експорт не підлягає ніяким обмеженням. Зберігання постанов цього розпорядку контролюватиме повітова влада загальної адміністрації. Тому може домагатися виясненя від осіб і заведень, що займаються перемелюванням жита на промислові цілі, торгують житньою мукою, перетворюють її у промислових цілях на печиво і споживчі артикули та мають на склад житну муку й інші споживчі артикули з житної муки. Влада має аступ у присутності власника заведення або уповноваженого заступника до згаданих промислових і торговельних заведень та складів. Мішки з мукою повинні мати п'яльому й етикету з написом млина, роду муки з означенням відсоткового перемелення і поданням призначення (на експорт або для війська). За порушення згаданих постанов загально-адміністративна влада (староста) може покарати привною до 3.000 зол. або арештом до 6 тижнів і конфіскацією збіжжя, муки чи печива.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Адміністрація

Чи обнижка комірнього

ОБОВ'ЯЗУВАТИМЕ ДАЛІ?

Делегація льокаторів вибирається до президії ради міністрів, мін. скарбу і мін. внутр. справ, щоб обнижка комірнього від 10 до 15% для менших помешкань обов'язувала далі. Делегація засіє компетентним чином необхідність за-

тримати обнижку комірнього тому, що нічого не чувати про скасування спеціального податку від платень, бо саме з його введенням від 1. грудня 1935 р. обнижено комірне для менших помешкань.

СТОРИНКА БЕЗ ПОЛІТИКИ.

Що може циганська музика.

Кляра Вард була донькою американського мільонера. Був час, коли вона плавала в роскоші та своєю красою чарувала Америку й Європу. А проте померла вона недавно в крайній нужді звичайною прощачкою. Ось її історія:

Князь Шімей, посвоячений із королівським родом Бельгії, який саме кілька днів тому помер, рахуючи 79 літ, під час своєї гостини в Америці лізнав Кляру Вард, полюбив її та небаром одружився з нею. Обоє молоді повернулися до Бельгії, де молода, вродлива й багата американка звертала на себе особливу увагу мешканців Остенди.

Вони бували в гостинах у найзнатніших родинах, князів та графів. Раз якось вибрались вони разом із цілим товариством до одної каварні, де грала циганська оркестра. Кляра Вард побачила тоді провідника оркестри Ріго Янчі й зразу розкохалась у нього. Оркестра грала саме якийсь тужливий циганський роман. Молода американка, якій вперше довелося почути циганську музику, слухала, наче зачарована. Коли капеля перестала грати, вона поцілувала Ріго Янчі.

Миттю скінчилось у каварні замішання, кляра не могла відійти від оркестри. Чоловік за-

раз же зірвав із нею, що їй було в той час зовсім байдуже. Вонаж сама мала величезне багатство. Небаром розвелася з чоловіком та віддалася за романтичного цигана. Молоді поїхали в подорож до Рів'єри, а відтак Ріго Янчі повів свою дружину до вітчизни, де Кляра Вард за мешкала в малій, нужденній хатині, проводячи весь час між циганами. Її поява викликала в циганському таборі зрозумілу сензацію. Небаром поїхали вони обоє в подорож по Європі, де Ріго Янчі виступав із своїми власними концертами, які й мали великий успіх з огляду на його дружину, б. княжну.

Усеж такі згодом стали між недібраним подружжям вибухати сварки. Кляра Вард покинула цигана й поїхала до Америки. Вона була певна, що мама, в якій вона була єдиною донькою, прийме її радо. Однак мати її виреклася та відмовила їй всіх прав до маєтку.

Кляра повернулася назад до Європи, де на Рів'єрі пізнала якогось італійця та втретє віддалася за нього. Але й це подружжя тривало коротко. Вона розвелася й з того часу стала щораз то більше скочуватись на дно упадку й нужди, а далі вийшла на прощачку, якою і померла.

Цілющі повітряні купелі.

Вже віддавна відомий добродійний вплив повітря на організм людини. Також досліди вказали, що народи, які не вживали одягу, ніколи не хворували на чахотку та інші грудні недуги, а появилися вони в них щойно тоді, коли цивілізація впровадила в життя тих народів наш щільний одяг.

Шкідливий вплив щільного одягу можна частинно направити повітряні купелі, головню у здуці зі соняшними. В теплі дні, навіть ходи хмарно, можна їх вживати також на свіжій повітрі, головню, коли дана особа вже трохи привикла до повітряних чи соняшних купелів та загартувана.

Незагартовані особи, а також під час холодніших пір року, можуть брати повітряні купелі з отритій і добре перевітряній кімнаті. Можна їх брати і вдень і вночі, однак найліпше вдень в соняшному світлі.

При ужиттю повітряних купелів треба рухатися, щоб уникнути простуди, а по повітряній купелі відійти, вийти на прохід, або піти на годину до ліжка.

Крім спеціальних повітряних купелів треба взагалі вважати, щоб не носити одягу з такої

матерії, що тяжко перепускає повітря; не треба вживати штучних, непроникаючих капелюхів та гумових кальшів. Теплою порою добре ходити хочби коротко босо, або замість звичайної обуви носити сандали.

Для хорих на зтяжні грудні недуги та інші зтяжні недуги, на літні помешкання знаменито надаються колиби, які будують в горах пастухи, чабани; в таких колибах маємо весь час продув свіжого повітря, який часом може незвичайно цілющо впливати на скорілий організм. При тому не треба перебільшено боятися простуди. Заграницею вже давно ставлять такі колиби для хорих в горах, садах, городах і дуже хвалять цей спосіб лікування.

Повітряні купелі мають тому лікувальну силу, що повітря має змогу діяти на велику поверхню нашої шкіри; це дає їй змогу віддихати свободно, оживлює в ній кровообіг, що має дуже додатний вплив на здоров'я цілого організму. Теж ріжнього роду промінні, з поміж яких багато має сильну лікувальну міць (нпр. позафіолетні промінні) має змогу впливати на велику поверхню нашого тіла.

Подружжя при допомозі радія.

Англійська преса повідомляє про два чергові подружжя, до яких довело кохання на хвилях етеру. В полудневій Африці жив власник копальні золота, Гарольд Бонтей, що був запаленим радіоматором, ба навіть сам алзав собі радіоприймач. Раз якось почув він чарівний голос англійської спікерки, який йому так дуже подобався, що він вирішив за всяку ціну віднайти його власницю. Біда лише, що його радіоприймач не мав скалі з означенням міст і він не знав, яку стацію відбирає. За три тижні приїхав він до Лондону, куди привіз зі собою свій приймач та заінстальювавши його в одному готелі, став по черзі ловити всі англійські стації.

Треба було однак пеха для закоханого багатира, бо спікерка саме вийшла була на відпустку й цілий місяць не віддавався її чарівний голосок у голоснику радіоприймача.

Щойно по місяцях невдалих спроб повелось Бонтесі зловити її голос і ствердити, що це стація в Ліверпулі, Мершій поїхав він до того міста й пішов до висильні. Правда, не хотіли

його впустити, але від чого гроші? При допомозі хабаря перекупив Бонтей сторожа й довідався про адресу спікерки. Зайшовши до неї, розказав про своє кохання. Зворушена спікерка прийняла оспівача мільонера й поладнавши шлюбні формальності, вийшла до Африки, де веде в роскоші спокійне життя біля чоловіка.

Другий випадок, який теж покінчився подружжям, трапився в Сен-Люї між багатим промисловцем Юрієм Вабешом, та вродливою Віргією Ледіс, що мешкала ген. на далекій півночі в Канаді. Там її брат був поліцаєм, що мав власну висильну короткохвилю стачію.

Коли брата не було дома, молода Віргіня навязувала часто розмову з Юрієм Вабешом, який теж мав таку власну стачію, а який довгий час не знав, що говорить з жінкою. Коли раз якось догадався, з ким має діло, так сподобав собі альтовий голос Віргіні, що намовив її повітчатись із ним. Згодом поїхав по неї в Канаду та привіз завіталь для себе дружину.

ЗВІРІ НА ПРОДАЖ.

Щасливі, що мають нагоду відвідувати світову виставу в Парижі, можуть, користаючи з нагоди, оглянути ще одно небуденне явище: великий „сказд звірят“, що містяться в окремому будинку трьохповерхового „Ла Самарітен“, а з окрема відділ „продажі звірів“. Грошовий оборот 100 мільонів франків річно доказує пророчество, яка велика кількість звірів приміщена в

тому звірниці, що приміщений в самому серці Парижа. Пожива для всіх тих звірів коштує щоденно 5 тисяч франків.

В цій несамовитій менажерії можна найти ріжні роди звірят, починаючи від птахів і кінчаючи на велетенських гадюках, крокодилів та алігаторів.

Найбільший попит мають птахи. Ріжкого

роду співаки: канарки, папути, какаду й колибри розходяться по світі у кількості 20.000 штук місячно. Буває і таке, що не раз забракне бажаної птахи, тоді можна зробити замовлення на майбутнє й ніколи нема місця, щоб клієнт відійшов з нічим.

В іншому відділі ведуть крім продажі ще й окрему годівлю птахів. Складні апарати випрошують тиждень дві тисячі курят. Вони залишаються так довго в окремих огрівальних приміщеннях, аж наберуть потрібної до продажі ваги.

Находяться купці на ріжні малпи, лиси, золоті рибки, камелеони й жаби, і то не тільки люди, які бажають заспокоїти свої часто пусті й дивоглядні забаганки, але велика скількість тих звіряток іде до ріжних лабораторій та дослідницьких інститутів. Тисячі білих мишей мандрує річно до інституту Пастера.

В одному з найтепліших відділів „Ла Самарітен“ продають навіть ідовиті гадюки. Звичайно продають їх коло п'ять штук місячно, причому три іде до цирків та менажерій, а дві купують заздрісні чоловіки. Бо одного разу якось один незвичайно заздрісний чоловік купив велику гадюку, що сповнювала в його хаті обов'язки сторожа зальотної жінки. Цей приклад найшов згодом багато наслідників. Врешті багато нешкідливих гадюк купують до складів з овочами на загладу щурів.

Хто найбільше злоститься?

Незвичайно цікаву розвідку написав один американець на прізвище Карльсон. У цій розвідці він розглядає ріжні причини людської злості. На підставі власних дослідів і обсервацій у ріжних краях над причинами злості, він приходить до висновку, що однаково серед усіх рас, всіх народів найбільший нахил до злості мають завжди жінки. Вони все найскорше попадають у лихий гумор. Жіночий под, особливо від 40—60 літ легко хвилюється і скоро злоститься. Що до білої раси заперіміти Карльсон, що особи з темним волоссям виказують багато більше злостивості, як люди з ясним або каштановим волоссям. Також сіньо- і сіроокі скорше хвилюються як люди з темними очима.

Жінки у найдавніших часах

Вже від найдавніших часів жінки прикладали велику вагу до елегантності та прикрас, які збільшували їх красу та приваби. Так наприклад із розкопів знаємо, що жінки у кам'яній добі носили гарні тіпці. Жінки племен, що тому 250 століть жили на землях винишньої Франції та північної частини Іберійського півострову носили обузу прикрашувану у френзі, а на шні та раменах носили прецизно виконані нашийники і бранзолетки.

Звичайно нашийники з кам'яної доби були зроблені з мушлі, деякі поверті перловою масою — напевно морського походження. Це доказує, що торговля в тих часах уже розвивалася а „товар“ постачали мандрівні купці.

Під час останніх розкопів у Мезопотамії знайшли в гробницях предмети, які дають нам деякий образ вибагливості й валятистості жінок, що жили тому 5.000 літ. Тодішня мода казала носити довгі шпильки до волосся зі золота або срібла, а головою дуже гарно прикрашеною у півті, листя, мотилі, вужі і т. п.

На перотенях були вишиті атаки, певно йли та загальше власниці. Війниці знайшли й камені до поєсків по мотельки виконані, із шлахотних металів. Елегантні жінки Вавилону ажували залізка до френзування волосся, про що говорять написи в тих часах.

Мали вони до послуг невідьмиці, які їм робили перфуми, пахучі олії, шпильки. Навіть помада до фарбування уст і пензлик до фарбування луків бров були вже в шоденному ажитку старинної Халдеї. Жіноча біжутерія була дуже ріжноманітна. Так, кі параментини зі срібла, золота або золоченої брови прикрашували рамбна а також ноги у кістах. Дорогі перотені носили на пальцях рук і ніг. Величезні ковтки висіли з ух майже на рівні та нашийники з коралів, із золота та кришталю, а також нагрудники з емблемами божів.

Величезні документи, які творять паліруку знайдені в долині Нілу, описують якнайдовладніше як жили та проводили час єгиптяни і азіаті жінки 6. тити. Життя своє вони майже виключно присвячували журбі за одне та щоб заховати свіжість і красу. В їх гробницях віднаходились усе, чого вимагала не- йака за життя, отже: пальнички і приладдя до вигладжування і подірування вігтів, маленькі урни з пафрійніми шпильками, мініатюрні флакончики на перфуми і т. д.

Із багатьох гороріаль маємо докладно життя красуль в часі фараонів. Кожні нові розкопи виявляють нові предмети, з яких дізнаємо подробиці жіночого одягу і поведінки минулих часів.

Митрополича катедро княжого Галича віднайдена.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ВИСЛІД РОЗШУКІВ Д-РА Я. ПАСТЕРНАКА В КРИЛОСІ.

Недавно принесли ми вістку про незвичайно діли знахідки підчас розшуків д-ра Пастернака у Крилосі. Дістаємо від нашого визначного археолога листа, в якому він повідомляє нас про дальші висліди своєї праці, яка увінчалася справді сенсаційними успіхами.

Вістка, що її нам д-р Пастернак переслав справді сенсаційна, бо торкається найбільших наших пам'яток княжої доби. Про свої успіхи праці лише д-р Пастернак таке:

"Отже мені справді пощастило найти остаточно довго пошукувану найбільшу святість, а саме і найбільшу святиню Галицько-волинської держави, митрополичу катедру княжого Галича (тепер Крилоса), побудовану князем Ярославом Осмомислом у пол. XII ст., що про неї в 1255. р. слух і слід був загинув. Була це на ті часи, а навіть і на теперішні умовини, величезна будівля (32,5×37,5 м.), яка своїми розмірами майже вповні дорівнювала Соборові св. Софії у Києві (34×39 м.). Мала вона три апси-

ди, ціла була розмальована фресками та крита грубою олов'яною бляхою. Щасливо збереглася ще в одному місці долішня частина фронтального муру з величезних блоків білого тесаного каменя, з якої видно, що цілість мусіла колись викликувати справді імпозантне враження, тим більше, що катедро була висока: в низу була церква, а над нею, на її склепіннях твердиня, останнє прибижище в разі крайньої небезпеки.

Після відкриття цілих вже обводних мурів катедри приступаю тепер до відслонення ще цього року вівтарної частини храму.

Відкриття княжої катедри набрало незвичайного розголосу у найширшій околиці Крилоса, головню між селянами, які цілими прогулками масово відвідують розкопи. Напливає теж інтелігенція з усіх сторін краю, зорганізованими групами й одним. Та найбільший підйом і зацікавлення є у місцевого населення, яке нетерпляче очікує приїзду Митрополита".

Загроза

Французько-японського конфлікту?

Між військовими французькими та японськими частинами трапилися були непорозуміння, які можуть мати поважні наслідки. Французька опінія прийняла з задоволенням вислови співчуття зложені японським генералом Катсуки, командантом японської армії в Північній Китаю у зв'язку з конфліктом між японськими відділами і французькими войками.

Не зважаючи на те, що французька преса намагається надати цілому інциденту мало-значність і що японсько-французькі взаємини все ще якнайкращі, інформації з Тієнсіну по-

дають, що французькі відділи, які виконували охоронну службу французької концесії, поробили всі оборонні приготування. Французькі відділи окопалися.

Міжнародний міст від сторони франц. концесії обставили скорострілами. Крім цього до-ступу боронять повзи. Французькі часописи пишуть, що ці оборонні засоби підприняли тільки тому, що японські війська усталили на березі ріки Гейго, яка відділяє франц. концесію від решти міста, гнізда скорострілів, скермовані і французьку концесію.

Нарада мін. Бека з кн. Кенту.

В понеділок приїхав до Ланьцута кн. Кенту з дружиною. Ординат гр. А. Потоцький приймає гостей бенкетом, підчас якого пригравала замкова оркестра в галевих одностроях. До Ланьцута приїхав польський амбасадор у Вашингтоні гр. Ю. Потоцький (брат ордината) зі сином та багато інших польських графів і кн. Ліхтенштайн з дружиною з Чехословаччи-

ни. У вівторок приїхав до Ланьцута мін. Бек з дружиною, львівський воєвода А. Білан і британський шарже д'афер з Варшави. Тому здогадуються, що мін. Бек вестиме політичні наради з кн. Кенту. Орган польських монархістів "Глос Монархістів" пише, що кн. Кенту буде королем Польщі.

Україніна в англійській пресі.

В кварталнику "Істери Чорчес Квортелі" (липень 1937) появилася обширна стаття д-ра В. Ю. Кисілевського на тему "Українська католицька церква і її місія". До статті додано фотграфію Й. Е. Митрополита Андрея Шептицького. На підставі історичних фактів вказує автор на становище й на місію української католицької церкви у східній Європі.

"Юніверс", "Тейлор" і інші часописи подали опис величавої літургії відправленої в церкві св. Патрікія в Лондоні, в дні 2. липня, в українському обряді, шістьма неопрезвитерами, які задержалися кілька днів у Лондоні в переїзді до Канади.

Про масові арештування на Україні подав дальші відомості "Дейлі Телеграф" (і інші часописи) з 22, 23, 24, 26 липня. Цим разом, як пише кореспондент згаданого часопису, попалося редакторам більшовицьких часописів на Україні, а також переведено "чистку" в комісаріаті фінансів. Там арештовано крім самого комісара Райкіса також і його заступника і цілий ряд урядовців, яких московська преса називає "бандою ворогів народу".

(Укбюро, Лондон.)

Після меншинового конгресу в Лондоні.

З нагоди меншинового конгресу в Лондоні, англійська преса помістила низку статей на ті теми, звертаючи увагу на велике значіння для Європи меншинового питання.

Ще підчас конгресу помістив "Дейлі Телеграф" (з 14. липня) довгу статтю Віктора Гордона Ленкса, "Чи європейські меншини збільшують небезпеку війни? — Конференція буде обговорювати в Лондоні їхні скарги". До статті додана мала східної та середньої Європи з зазначенням тих держав, які є зв'язані меншиновими договорами.

Той сам "Дейлі Телеграф" подає дня 16. липня дальший звіт з нарад конгресу меншин, як також зміст прийнятих резолюцій.

"Таймс" з дня 15. липня подає дуже точний звіт про сам конгрес, особливо зміст промови лорда Дікінсона, почесного члена конгресу. Стаття звертає увагу на критику системи Союзу Народів у вирішуваних меншиневих справах та цитує резолюції, прийняті конгресом в тій справі.

Л. ІНФЕЛЬД

КЕМБРІДЖ.

(Докінчення).

IV. СТУДІЙ І НАУКОВА ПРАЦЯ.

Студентів не вільно займатися ніякою зорієнтованою працею. Навіть лекції принципово заборонені. Нічого дивного, що в таких знаменитих умовинах талановитіші зі студентів працюють дуже інтенсивно й видатно. Кожне мешкання в каледжі має подвійні двері й якщо вони причинені, значить, що або студента нема дома, або є та не бажає собі відвідати. Загально прийнята умовина, що не годиться увійти й перешкодити йому в праці. Науковий рівень досяганий студентами, рівень іспитових питань загально дуже високий. Період студій триває три роки, після чого студент по двох іспитах (із кінцем першого й третього року) дістає титул "bachelor of arts" (В. А.), що відповідає нашим магістеріям. Іспити є тільки письмові і практичні, апр. виконання вправи. Нема устних іспитів. Праці виконують рішуче самостійно, а відписування, стягання, виручування чужою працею є рішуче невідомі й непрактиковані. Можна мати сумніви до цієї системи англійського навчання. Можна скептично дивитися на її доцільність і на змогу трансплантації на наш ґрунт. Проте одне зовсім певне. Система самостійної праці, невідписування, небагування є напевне зразком, що заслуговує на наслідування. Вже в нижчих і середніх школах консквентно проведена ця система. Хто в нас колинебудь учив або брав участь підчас іспитів у середніх і вищих школах, знає, скільки інтенсивно вимагає контролю самостійності, створення умовин, у яких справді праця є свідомим індивідуальним зусиллям. Основна поправка в тому напрямку, призначення до самостійної праці повинні творити важкий виховний постулат нашої школи. Другою зміною

суттєвою прикметою є короткотривалість студій. Назагал не можна повторяти іспитів. По трьох, а найвище по чотирьох роках треба дістати диплом, або взагалі його не дістають. Невідома тут інституція старих і "залізних" студентів, на жаль, така буденна в нас. Ясне, що в тому напрямку не можемо насадувати Кембріджу, бо не можемо забезпечити студентів таких умовин праці, які він тут має. А то (як я вже згадував) в Англії Кембрідж і Оксфорд творять під цим оглядом збірок, а організація інших університетів (нпр. у Лондоні) помітно більше нагадує устрій університетів на континенті.

Чимало разів на семінарах, консерваторіях чув я виклади молодших студентів і дивувався просто небувалому спокоєві та повній відсутності тремі, явищу у нас небувалому. Гадаю, що ті прикмети, радше зверхні, зв'язані з високою спортивною культурою молоді. Спортові осяги молоді це не тільки справа окремих клубів або каледжів, але справа народнього значіння. День перегонів човнами між представництвами університету Оксфорду і Кембріджу, то велике народнє свято і треба побачити екстази спокійних. Увійти у той день, щоб зрозуміти їх зацікавлення спортовими осягами університетських вихованців.

Кожний каледж має свої спортові, товариські організації, політичні клуби. Очевидно, що між 5000 студентів репрезентовані всі можливі політичні напрямки. Саме "Union Society" є безмірно інтересною організацією, на тлі котрої ті погляди взаємно зустрічаються.

Union Society це найбільший студентський клуб. Є це великий будинок із садами до збаз, спортля, читальнею, рестороном, баром, і що найважливіше, з великою парламентарною салею. Ця салея збудована по зразку палати лордів у Лондоні й творить її зразкову копію. Раз на тиждень відбуваються засідання того парламенту, якого членами є члени Union Society. Парламент має свого, що-року вибраного маршала,

віцемаршалів, секретарів і наради відбуваються зовсім по зразкам англійського парламенту. Тему вибирає відповідна комісія, визначаючи референтів за і проти. Подам як приклад дві тези, що були предметом нарад, яким я випадково прислухався. "Наш парламент має більше довіри до американської, як до англійської політики". "Наш парламент не має довіри до сучасного покоління молоді". Крім студентського парламенту в Оксфорді чи в Кембріджі перейшли майже всі великі політики Англії. Там вишכולили своє ораторське мистецтво й набули знання парламентарної техніки. Колишні промовці з Уніон, а тепер лідери Англії не легковажать собі постанов студентського парламенту, часто приїжджають на наради, промовляють у дискусії, до чого мають право, як довічні члени Union Society. На тереві парламенту зустрічаються найконсервативніші й найрадикальніші погляди. Проте це діється в спосіб найбільше лицарський, повен гумору й позбавлений всякої брутальності.

По одержанні диплому В. А. більша частина молоді відпливає до різних професій. Еліта найталановитіших лишається в Кембріджі для наукової праці. Для талановитих завсідни найдеться відповідна кількість стипендій. Ті наукові робітники (т. зв. ресічі студентс) творять резерв, що пізніше підсилюють гурт професорів і виховників університету в Кембріджі. Науковий робітник підчинений тому самому ригорові, що звичайний студент. Носить кілька центиметрів довшу тогу і довший френзель при своїй шапці. Як осягає здобутки наукової праці, може стати "вельвом" свого каледжу. Є це, в деякій мірі аналогічний титул до титулу доцента на інших університетах. Ріжниця буває головно в тому, що з одного боку формальні вимоги для осягнення ступня "вельво" є помітно менші, з другого знову боку осягнення цього титулу дає без порівняння більш управління. Умовини одержання цього титулу залежні від окремого каледжу. І так напр. у Тройті Каледж спрва

„Birmingham Gazette“ з 15. липня і „Oxford Mail“ (той же дати) містять згадки про конгрес і спостереження.

„Living News“ з 15. липня подає вістку про виступ баскської делегації зі складу конгресу з тої причини, що конгрес не погодився прийняти резолюції проголошеної басками, бо зверненої проти одної з держав.

„News Review“ з 22. липня переповідає коротко хід конгресу (в статті під заголовком „Меншини“) та задержується на баскському інциденті.

Обширну статтю помістив „Кетолік Геральд“ з 23. липня; заголовок її „Меншини можуть спричинити війну — лондонський конгрес перестерігає“. Слідє дуже прихильний опис конгресу, зміст промов лорда Дікінсона і полковника С. Л. Мальона. Автор статті називає конгрес „Малим Союзом Народів“ і хвалить його поважний підхід до справ. „Конгрес був лаче Союзом Народів у зменшеному вигляді, але своїм ходом міг би бути приміром для асамблеї, під якою адресою впало багато гірких слів“.

Замітки про меншиневий конгрес подали й інші часописи та телеграфічні агенції.

З чужинецьких часописів багато місця призначив меншиневим справам щоденник „La Parole Bulgare“, який помістив 17. липня велику передову статтю під заголовком „Велика Британія і національні меншини“, а дня 24. липня подав другу статтю, „Меншиневе питання“.

(Укбюро, Лондон.)

СПЕЦІАЛЬНІ ПОЗИЧКИ ДЛЯ МОЛОДИХ ПОДРУЖ.

В Німеччині уряд видає кілька розпорядків, щоби заохотити державних і самоуправних урядовців до швидкого подружжя. Розпорядки передбачують спеціальні додатки для молодих подруж у сумі 20 до 70 марок місячно. Слід згадати, що в останніх 4-ох роках молоді подружжя дістали 785.000 марок позичок. Іх цілком заохотити молодих громадян до швидкого подружжя та найбільшої кількості дітей.

НОВИЙ ЕГИПЕТСЬКИЙ КАБІНЕТ.

КАІРО, 3. 8. ПАТ. Король Фарук І. затвердив листу нового кабінету з Нагасом Пашею як прем'єром і міністром внутрішніх справ та Васеф Гуалі Пашею як міністром закордонних справ. Усі міністри належать до партії Вафд, із попередніх міністрів не ввійшов до уряду міністр комунікацій Нагрші Паша, мабуть наслідком непорозуміння із Нагасом Пашею.

Іспиту головню в оцінці оригінальної наукової праці, а далі в письмовому іспиті, що абсолютно не має нічого спільного з предметом наукової праці студента. Оце приклади таких тем: „Що думаю про відношення науки до віри“, „Кого назвав би я сучасним Дікенсом“ і т. п. Те завдання є одним із звен консеквентної системи вишукування не тільки фахівців, але й людей глибокої інтелігенції та ширшої освіти.

Які привілеї та обов'язки, що зв'язані з титулом „феллов“? Один із привілеїв „феллов“ такий, що йому вільно, у відріженні від звичайних смертних, ходити по травниках його власного каледжу. Звідти студентський дотеп: Ходити по травниках дозволено собакам і „феллов“. Помітно важливіший привілей в цьому, що даром дістає знамените мешкання в каледжі, даром має там при професорських, а не студентських столах, вечері, на які може, теж даремно, запрошувати своїх гостей (але тільки мужчин). Ще важливіший привілей такий, що крім мешкання в удержання дістає річно 300 фунтів (кодо 8.000 зол.).

Які в заміну обов'язки „феллов“? Дослівно ніякі! Може навіть на деякий час взагалі виїхати з Кембріджу. Каледж таким способом дає молодим і талановитим змогу наукової праці, не вимагаючи в заміну нічого. Феллов попри те має змогу заробітної праці, й часто з цього користає. Інколи доручують йому виклади на університеті, нерас є тугором чи суперревізором, при чому ті заняття окремо платні. Правда, титул феллов із принципу дістають тільки на час кількох років, але кожний, хто продовж того періоду не спиняється в науковій праці, найде й пізніше відповідний терен для своєї діяльності. Газето, що ця глибока шана практичних співішів для наукової, хочби найбільше теоретичної праці, є вислідом зрозуміння, що наукова праця, то один із важких чинників великості й могутності кожного краю.

З польської преси.

Страх поляків перед відродженням бльоку меншин.

В тижневику „Зачин“ з 29. липня ц. р. (ч. 30), зближеному до О. З. Н., находимо докінчення статті п. н. „З меншиневі політики“, зреферованої вже нами в „Ділі“ з 28. м. м. (ч. 163), в якій невідомий автор висловлює острах перед співпрацею жидів з українцями.

„Зближення та узгіднення політичної тактики — між жидами й українцями, — що тепер відгравало би ролю радше на терені всіх інших внутрішніх справ, ніж парламентарних ділань, очевидно, не може лежати в інтересі польського народу і польської держави без огляду на те, з якого боку глядіти на ці можливості. В інтересі польського народу, як відповідального за польську державу лежить потреба і змога уложити своє відношення супроти кожної меншини окремо, а не необхідність відношення до якоїсь одноцілої й узгідненої тактики хочби найважливіших, якщо не всіх, меншин. Словом, божевіллям було би повторювання гріхів „Хієно-Пяста“ і т. п., над усуненням яких так багато напрацювався марш. Й. Пілсудський. Тому перед поляками стають дві можливості — каже автор. — Одною можливістю буде ведення такої політики супроти українців, щоби вони не мали причини, ні політичної можності до якогось бльокування з поборюваною поляками жидівською меншиною. Другою можливістю є така політична тактика супроти

ріжних жидівських груп, що просто не може лежати в їх політичному інтересі спільний виступ з українцями.

Побіч тієї тактики, обчисленої раз на одну, другий раз на другу сторону, існує найприродніша третя можливість, себто тактика співжиття і співпраці з обома тими національними меншинами. Ця третя можливість, очевидно сама собою, унеможливає автоматично потребу бльокування тих меншин, бо відпадає сама рація бльокування.

Існує, очевидно, ще третя можливість, найпростіша, найпримітивніша і тому найлегша, щоб її накинати політично невироблєному загалові. Цією третьою можливістю є засада боротьби з усіми меншинами, як такими... на всіх ділянках життя. Ця третя метода, що так легко промовляє до безкритичного загалу, що не вміє думати мусить, очевидно, довести до вирішення цієї проблеми в найнекориснішій напрямку, себто до відродження меншинного бльоку в Польщі спертого вже в першій фазі на обі найчисленніші національні меншини, щоби опісля у практиці об'єднати решту.

Це було би прокломом історії — кінчить автор, — що на цьому відтинку справ затаїла над передтравневим періодом відродженої Польщі.

— о —

Представник ендеків увійде до уряду?

НАРАДИ З Р. ДМОВСЬКИМ У КОСОВІ.

„Дзєннік Людови“ подає поголоску, що толк. Арцішевський, визначний діяч ендецької партії „Стронництва Народового“ обійме становище державного підсекретаря у мін. закордонних справ на місце гр. Шембека, який обійме амбасаду при Ватикані.

До Романа Дмовського, який перебуває в

Косові, приїхав на днях д-р Тадей Белєцький, який виконує тепер обов'язки голови „Стронництва Народового“ і З. Бжозовський. Вони відбули нараду з Р. Дмовським у справах персональних та дальшої політичної лінії ендецької партії.

Петровського арештували, сина розстріляли.

ПАРИЖ, 3. 8. ПАТ. Амас повідомляє: У Москві кружляють поголоски, що Г. П. У. арештувало представника комісаріату закордонних справ на Сов. Україні і голову центрального виконавчого комітету К. П. (б) У. Г. Петровського, а його сина розстріляли. Кружляють теж пого-

лоски, що Г. П. У. арештувало адмірала Орлова, заступника комісара оборони СССР і команданта морських сил та адмірала Вікторовича, команданта ескадри на Тихому Океані. У в'язниці сидить теж ген. Кашірін, б-комісар справедливости Криленко та багато інших.

Воєнна добича національних військ.

САЛЯМАНКА, 3. 8. ПАТ. Підчас останнього наступу на фронті Теруелю національні війська здобули велику кількість воєнного матеріалу. На відтинку Альбарасін національні війська очищують терен. Національні війська взяли в полон 200 вояків, 100 крісів і 4 скоростріли.

ПО 20 СТІЛЕН НА ХВИЛИНУ ПАДАЛО НА МАДРИД.

МАДРИД, 3. 8. Нац. артилерія почала зраз по-півночі дуже сильно острілювати Мадрид. Падало на місто приблизно 20 стрілен на хвилину. Обстріл тривав довше як годину. Скільки жертв, невідомо, здогадуються, що дуже багато.

ЗНИЩИЛИ 4 БАТАЛІОНИ ЧЕРВОНОЇ МІЛІЦІ.

БІЛЬБАО, 3. 8. ПАТ. Вчора рано астурийська міліція наступила на нац. становища під Овіедом. Наступ відперли, а чотири баталіони міліції знищили зовсім у перехресному вогні.

СТРИЛИ ДО ПРЕДСІДНИКА СУДУ.

БАРСЕЛЬОНА, 3. 8. ПАТ. Вчора пополудні невідомі справники віддали зі самоходу кодо 25 стрілів до предсідника апеляційного суду Андре у хвилині його виходу зі суду. Андре та поліційні агенти вийшли здорові. Двох проходжих ранено.

Будинок маґдебурської твердині для Польщі.

ВАЖЛИВІ НАРАДИ ГЕН. ГУРЕЦЬКОГО У БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 3. 8. ПАТ. У міжнародньому з'їзді б-комбатантів у Берліні взяла теж участь польська делегація під проводом ген. Гурецького. Польська делегація складала вінець у стін пам'ятника поляглих, опісля взяла участь у великій маніфестації комбатантів на спортивім стадіоні. На цьому святі був теж присутній амб. Ліпський між членами дипломатичного корпусу. На стадіоні ген. Гурецький розмовляв з міністром війни марш. Вльонбергом. Німецька військова влада приділила ген. Гурецькому двох ад'ютантів. У понеділок ген. Гурецький був у Маґдебургу, де сидів марш. Пілсудський. Бурмістр Маґдебурга д-р Маркман жертвував Польщі будинок у маґдебурській цитаделі, в якій підчас світової війни сидів марш. Пілсудський. Вечором польський амбасадор гостив обідом польську делегацію. На обіді був теж

провідник німецьких комбатантів Оберландер, керманіч закордонного уряду націонал-соціалістичної партії Розенберг та багато інших партійних і урядових достойників. У візиторів ген. Гурецький розмовляв з мін. Шахтом, був у президента м. Берліна і т. д.

КАРА ЗА ХУЛУ БОГОМАТЕРІ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 3. 8. ПАТ. У Кельн суд засудив одного німця на 2 міс. арешту за публичну хулу Богоматері. В мотивах суд підкреслив, що строгу кару вимірено підсудному тому, що його виступ нарушує внутрішній спокій та звичай установи католицької Церкви, призначеної державою, яка дає їй свою опіку. Цей присуд викликав велике вражіння у зв'язку з процесами проти католицьких священників.

З друкарні Виз. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.